

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 6, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 339.5

О. Г. Михайленко,

викладач кафедри міжнародної економіки і світових фінансів, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Olga G. Mihaylenko,

the lecturer of Department of the International economics and international finance, Dnepropetrovsk National University, Dnepropetrovsk

THE ROLE OF THE STATE FINANCIAL SUPPORT IN PROVIDING SUSTAINABLE AGRICULTURAL DEVELOPMENT

Завданням даної статті є інтегрований підхід до оцінки державної фінансової підтримки у забезпеченні сталого розвитку сільського господарства.

За допомогою наукового підходу було проаналізовано місце сільського господарства в економіці України, основні законодавчі акти та програми розвитку з питань сталого сільського господарства, обсяги державного фінансування та роль фінансової підтримки держави у забезпеченні сталого розвитку сільського господарства.

Таким чином доведена виключна важливість сільського господарства, яке потребує найбільш дієвого регулювання та фінансової підтримки для свого подальшого розвитку, оскільки дозволяє впливати на вирішення проблем, пов'язаних із суспільною значущістю галузі, а саме забезпечення національної продовольчої безпеки, пом'якшення природних та економічних ризиків, збереження навколишнього середовища, гармонійний розвиток сільських територій та виробничої діяльності різних організаційних форм господарювання, задоволення потреб населення в якісних продуктах харчування, розширення експортного потенціалу країни. Тобто сільськогосподарське виробництво при правильному державному регулюванні та достатньому фінансуванні може надати значний поштовх для сталого розвитку економіки країни.

Сьогодні механізм бюджетного фінансування в сільському господарстві здатен забезпечити не більше 10-20 % загальної потреби. Постійне недофінансування галузі призводить до суттєвого зниження ефективності використання бюджетних коштів та не призводить до стрімкого підвищення показників розвитку сільського господарства.

Для ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні та підвищення його конкурентноздатності перш за все необхідно впорядкувати процес державного фінансування сільського господарства, забезпечити його значне зростання та ефективність використання, що відповідає як принципам ринкової економіки, так і підходам до державного стимулювання сільськогосподарського виробництва в інших країнах. Впорядкування потребує механізм прямої державної підтримки сільського господарства, а основну масу коштів потрібно спрямовувати на фінансування програм, які здатні забезпечити сталий розвиток сільського господарства.

Таким чином, сільське господарство може і повинно стати галуззю, що відіграватиме винятково важливу роль у процесі входження України у світовий ринок.

The objective of this article is an integrated approach to assessing the role of the state financial support in providing sustainable agricultural development.

Using scientific approach the place of agriculture in the economy of Ukraine, the main legislative acts and development programs on sustainable agriculture, volume of state financing and the role of government financial support in providing sustainable agricultural development were analyzed.

Therefore, the exceptional importance of agriculture that requires the most efficient management and financial support for its further development was proved. Besides, it allows to influence the solution of problems related to sector's public importance, namely providing national food security, decrease of natural and economic risks, environmental protection, harmonious development of rural areas and industrial activities in different organizational forms of business, meeting needs of the population in high-quality food products, expanding export potential. It means that agricultural production with proper government regulation and adequate funding can provide a significant impulse for sustainable development of the economy.

Today the mechanism of budget financing in agriculture can provide no more than 10-20% of the total demand. Permanent underfunding of the sector leads to a significant decrease in the efficiency of budgetary funds and does not lead to a rapid increase of agricultural development.

For effective development of agricultural production in Ukraine and for improving its competitiveness first of all it is essential to streamline the process of state spending on agriculture, ensure its impressive growth and efficiency that meets the principles of market economy as well as approaches to the government stimulation of agricultural production in other countries. The regulation requires a mechanism of direct state support for agriculture, and the most volume of funds should be directed on funding programs that are able to ensure the sustainable development of agriculture.

Thus, agriculture can and must be the industry that will play a crucial role during Ukraine entering the global market.

Ключові слова: *сільське господарство, державна фінансова підтримка, сталій розвиток, бюджетна політика, конкурентоспроможність, державне регулювання.*

Keywords: *agriculture, government financial support, sustainable development, fiscal policy, competitiveness, state regulation.*

Постановка проблеми. В кожній країні та у будь-якому суспільстві сільське господарство є життєво необхідною галуззю економіки, бо воно зачіпає інтереси буквально кожної людини. Враховуючи, що сільське господарство є специфічною галуззю господарського комплексу, запровадження його раціональної підтримки є одним із основних завдань держави.

Сільське господарство не може за рахунок реалізації своєї продукції отримати дохід, достатній для відшкодування витрат виробництва, збереження земель і соціального розвитку села. Державна підтримка – обов'язкова умова існування і зростання сільського господарства і продовольчого ринку, про що свідчить досвід провідних світових держав.

Фінансова підтримка сталого розвитку сільського господарства дуже важлива, адже такий розвиток гарантує продовольчу безпеку держави, сприяє перетворенню аграрного сектору на високоєфективний та конкурентоспроможний сектор економіки на внутрішньому та зовнішньому ринках, а також забезпечує комплексний розвиток сільських територій та розв'язання соціальних проблем на селі.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. В умовах глобалізаційних процесів в економіці України невирішеними залишаються безліч теоретичних, методичних і практичних питань фінансування сільського господарства.

Вивченням зазначених питань займалися такі вчені, як В.Г. Андрійчук, І.С. Галиця, М.С. Герасимчук, М.В. Гладій, Б. В.Данилів, С.І. Дем'яненко, М.І. Завадський, М.І. Кісіль, А. П. Макаренко, Л.О. Мармуль, Л. Ю. Мельник, Б. Я. Панасюк, А.А. Пересада, П.Т. Саблук, В.П. Савчук. Дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств розглядали у своїх роботах такі відомі вчені-економісти: В. Опарін, І. Павлінова, А. Поддєрьогін, В.В. Глуценко, М.Й. Малик, П.Т. Стукач, М.Й. Хорунжий, В. Юрчишин та інші.

Аналіз наукової літератури підтверджує, що стримуючим фактором для розвитку фінансування сільського господарства є нестабільність умов господарювання, що зумовлюється впливом погодних умов, ціновою нестабільністю, змінами в законодавчому і нормативно-правовому регулюванні. Тому, у цих умовах особливої уваги потребує системне вирішення проблем сільського господарства та створення відповідного механізму його державного фінансового забезпечення й підтримки сталого розвитку. Значна частина питань, пов'язаних з покращенням фінансування підприємств сільського господарства, ще потребує подальшого дослідження і вирішення.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка стану впровадження державних цільових програм щодо сталого розвитку сільського господарства, аналіз та визначення результативності державної фінансової підтримки у забезпеченні сталості сільського господарства країни.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сільське господарство — галузь народного господарства, спрямована на забезпечення населення продовольством і отримання сировини для цілого ряду галузей промисловості. За оцінками експертів ООН, сільське господарство визнане найнебезпечнішим видом людської діяльності з огляду на обсяги використання природних ресурсів [1]. Тому важливим є розвиток сталого сільського господарства, що включає в собі основні три складові – економічну, соціальну та екологічну. Основний принцип сталого розвитку формулюється так: швидкість, із якою людство використовує природні ресурси, не має перевищувати швидкості їх поновлення. Тому проблема трансформації сільського господарства на засадах сталого розвитку є актуальним питанням сьогодення. Саме тому державна підтримка та державне фінансування аграрного сектору відіграють провідну роль у досягненні сталого розвитку.

Сільське господарство України забезпечує 9,58 % валової доданої вартості [4, с. 37], в цій галузі зайнято 3492,4 тис. осіб (станом на 2012 р.) [4, с. 30], площа сільськогосподарських угідь складає 41536,3 тис. га [5]. Вироблена в сільському господарстві 1 грн. продукції дає змогу одержувати понад 12 грн. продукції в інших галузях [6, с. 4].

Слід зазначити, що сталий розвиток – дуже непроста тема. Сільське господарство – це не лише галузь, що створює продукти харчування, а й основа екологічної безпеки Землі. Стале сільське господарство повинне бути економічно доцільним, соціально відповідальним, воно повинно сприяти збереженню земельних, водних, генетичних та інших ресурсів для майбутніх поколінь. Для досягнення сталого розвитку сільськогосподарського сектору України необхідно взаємовигідне використання ресурсу природним світом та людиною, ефективне використання відновлюваних та невідновлюваних ресурсів, сприяння розвитку біологічного різноманіття, оптимальне використання земельних ресурсів. Доцільним є прийняття на державному рівні програм сталого розвитку сільського господарства та ефективного регулювання цього процесу.

Сьогодні понад 80 % фонду споживання формується за рахунок продукції сільського господарства [7, с. 6]. Тому її виробництво є головною умовою існування людства. Тобто забезпечення населення якісною продукцією сільського господарства в необхідній кількості можливо за умови розвитку сталого сільського господарства, і державна фінансова підтримка має цьому сприяти.

Як відомо, Україна задекларувала своє прагнення впроваджувати принцип сталого розвитку, приєднавшись до міжнародних програмних документів у цій сфері. Проте у прийнятій 1996 р. Конституції України термін сталий розвиток не використовується [8, с. 5]. Питання сталого розвитку на державному рівні в Україні вперше було розглянуто у 2001 р., коли була розроблена і схвалена Урядом України відповідна концепція сталого розвитку. Тоді ж ця концепція була передана на розгляд Верховній Раді України. У січні 2002 р. вона була обговорена на Пленарному засіданні і через порушення в проєкті співвідношення між екологічними, соціальними і економічними завданнями не була прийнята як Закон України, що знову повернуло Україну на «сировинний шлях розвитку» [9, с. 25; 10, с. 34]. Також у 2010 р. було прийнято Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 р. № 121-р Про схвалення Концепції Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року, проте Розпорядження втратило чинність на підставі Розпорядження КМ N 1761-р від 02.09.2010 [11].

Розглядаючи питання фінансування державою сталого розвитку сільського господарства в Україні, варто відзначити такі документи, як Закон «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» 1990 р. (з останніми змінами 2012 р.), Закон «Про державну підтримку сільського господарства» 2004 р., Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 р., прийняту в 2007 р., національний проєкт «Відроджене скотарство» (термін реалізації проєкту розрахований до 2015 р.), Державну цільову програму сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року, Концепцію Державної програми сталого сільського розвитку України на період до 2025 року.

В додатку 1 до Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року наведено обсяги та джерела фінансування сталого розвитку сільського господарства, дані за якими можна побачити в табл. 1.

Таблиця 1.
Обсяги та джерела фінансування

Джерела фінансування	Обсяг фінансування	У тому числі за роками			
		2008	2009	2010	2011-2015

Державний бюджет, млн грн.	120750,5	15318,9	15153,5	14550,4	75727,7
Місцеві бюджети, млн грн.	11,2	0,1	0,3	10,1	0,7
Інші джерела, млн грн.	7402,4	407,2	984,1	1028,2	4982,9
Усього	128164,1	15726,2	16137,9	155588,7	80711,3

Джерело: [12]

Як видно з таблиці 1, програмою передбачено загальні обсяги фінансування у розмірі 128164,1 млн грн. у період з 2008 р. по 2015 р., при цьому обсяги фінансування з держбюджету становлять 120750,5 млн грн. (або 94,2 %), з місцевих бюджетів – 11,2 млн грн. (або 0,009 %) та з інших джерел передбачено 7402,4 млн грн. (що складає 5,791 %).

У додатку 9 до Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року наведено основні напрямки державного фінансування. Як можна побачити з таблиці 2, найбільшу частку становить фінансове забезпечення розвитку аграрного ринку – 41,2 %, далі йдуть витрати на професійну освіту – 15,2 %, удосконалення та реформування системи управління в аграрному секторі – 14,5 %, на забезпечення розвитку соціальної сфери та сільських територій передбачено витрати 13 %. Фінансування за цими напрямками сприятиме сталому розвитку сільського господарства країни.

Таблиця 2.

Показники надання державної підтримки для забезпечення розвитку сільських територій, сільськогосподарського виробництва та аграрного ринку на період до 2015 р.

Напрями державної підтримки	2008-2015 рр.
Забезпечення розвитку соціальної сфери та сільських територій, млн грн.	15742,7
Забезпечення розвитку аграрного ринку, млн грн.	49698,2
Фінансове забезпечення аграрного сектору, млн грн.	14011,6
Удосконалення та реформування системи управління в аграрному секторі, млн грн.	17519,7
Професійна освіта, млн грн.	18373,7
Аграрна наука, млн грн.	5308,3
Забезпечення розвитку дорадництва, млн грн.	96,3
Усього	120750,5

Джерело: [12]

Державна фінансова підтримка, як правило, спрямовується на заходи, що мають важливе значення для розвитку сільського господарства і не можуть бути профінансовані власними коштами аграрних підприємств або за рахунок кредитів комерційних банків. Державна підтримка сільського господарства України охоплює бюджетне фінансування програм і заходів, які спрямовуються на розвиток галузі, пільговий режим оподаткування, часткову компенсацію процентних ставок за користування кредитами комерційних банків, списання безнадійної заборгованості перед бюджетом [13, с. 265].

Розглянемо видатки з Державного бюджету України на розвиток сільського господарства. В таблиці 3 наведені видатки загального фонду Державного бюджету України з 2008 р. по 2013 р., а також видатки Міністерства аграрної політики і продовольства України на розвиток сільського господарства за аналогічний період.

Таблиця 3.

Динаміка видатків загального фонду Державного бюджету України у 2008-2013 рр.

Показники/роки	2008	2009	2010	2011	2012	2013	+/- 2013/2008	+/- 2013/2012
Всього видатки Державного бюджету, млрд грн.	253,2	274,1	307,7	342,79	360,5	363,6	+110,4	+3,1
Міністерство АПіП, млрд грн.	12,2	6,4	5,8	10,5	8,6	8,4	-3,8	-0,2
% до загального обсягу видатків, млрд грн.	4,8	2,33	1,88	3,06	2,39	2,3	-	-

Джерело: розроблено автором за даними [14, 15, 16, 17, 18, 19]

Як видно з таблиці 3, Законом України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» передбачено 363,6 млрд грн. видатків із загального фонду Держбюджету, а це на 3,1 млрд грн. більше рівня минулого року. Крім того, передбачені видатки Міністерства аграрної політики та продовольства у розмірі 8,4 млрд грн., що на 2,3 % менше, ніж у 2012 р. Порівняно з 2008 р. видатки держбюджету збільшилися на 110,4 млрд грн., але видатки на фінансування Міністерства аграрної політики та продовольства зменшилися на 3,8 млрд грн. Найменшою була сума видатків на фінансування аграрного сектору у 2010 р. і складала 5,8 млрд грн. Доля видатків Міністерства аграрної політики та продовольства у 2013 р. складала 2,3 % від загальної кількості видатків з держбюджету, тоді як у 2008 р. складала 4,8 %, тобто вона зменшилася на 2,5%.

Розглянемо основні програми, які фінансувалися із державного бюджету України в аграрному секторі протягом 2008-2011 рр. Як можна побачити у державному бюджеті України на 2008 р., з аграрного бюджету у 2008 р. проводилося фінансування наступних програм [14]:

- «Фінансова підтримка фермерських господарств» - передбачався обсяг фінансування в розмірі 60 млн грн.;
- «Здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів» - 1000 млн грн.;
- «Фінансова підтримка агропромислових підприємств, що знаходяться в особливо складних кліматичних умовах» - 35 млн грн.;

- «Закладення і нагляд за молодими садами, виноградниками та ягідниками» - 370,8 млн грн.

Основні програми фінансування аграрного сектору за 2009 р. [15]:

- «Заходи по боротьбі з шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин» - 0,5 млн грн.;

- «Бюджетна тваринницька дотація та підтримка виробництва продукції рослинництва» - 500 млн грн.;

- «Фінансова підтримка фермерських господарств» - 20 млн грн.;

- «Здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів» - 300 млн грн.

У 2010 р. проводилося фінансування таких програм [16]:

- «Заходи по боротьбі з шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин» - 1 млн грн.;

- «Агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення» - 1 млн грн.;

- «Селекція в тваринництві та птахівництві на підприємствах агропромислового комплексу» - 80 млн грн.;

- «Селекція в рослинництві» - 40 млн грн.;

- «Державна підтримка розвитку хмелярства» - 84 млн грн.

Та у 2011 р. з аграрного бюджету фінансувалися наступні програми [17]:

- «Фінансування заходів по захисту, відтворенню та підвищенню родючості ґрунтів» - 5 млн грн.;

- «Здійснення підтримки господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів» - 5341,1 млн грн.;

- «Закладення і нагляд за молодими садами, виноградниками та ягідниками» - 556,8 млн грн.;

- «Державна підтримка розвитку хмелярства» - 98,3 млн грн.

Розглянемо детальніше фінансування у 2012-13 рр. На фоні зменшення загальної суми аграрних видатків у бюджеті 2013 року, на фінансування заходів у агропромисловому секторі із загального фонду держбюджету передбачено мізерну суму - 91,8 млн грн., що майже у 12 разів менше, ніж у 2012 р., коли сума фінансової допомоги закладалася на рівні 1,2 млрд грн. В таблиці 4 можна побачити розподіл видатків на державну підтримку розвитку сільськогосподарського виробництва у 2012-2013 рр.

Таблиця 4.
Державна фінансова підтримка сільськогосподарського виробництва, 2012-2013 рр.

Показники видатків державного бюджету за відомчою та програмною класифікаціями	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом		Т зр., % 2013 р. до 2012 р.
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	
Міністерство аграрної політики та продовольства України, млн грн.	4696,6	4959,1	3754,8	3454,4	8451,3	8413,5	-0,4
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі, млн грн.	822,4	91,8	5	5	827,4	96,8	-88,3
Заходи по боротьбі з шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин, запобігання розповсюдженню збудників інфекційних хвороб тварин, млн грн.	34	25,5	-	-	34	25,5	-25,0
Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними, млн грн.	-	-	1075	100	1075	100	-90,7
Показники видатків державного бюджету за відомчою та програмною класифікаціями	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом		Т зр., % 2013 р. до 2012 р.
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	
Фінансова підтримка Української лабораторії якості і безпеки продукції агропромислового комплексу, млн грн	-	6,06	-	3,15	-	9,2	-
Державна підтримка галузі тваринництва	-	-	732	650	732	650	-11,2
Фінансова підтримка створення оптових ринків с.-г. продукції, млн грн.	200	-	-	-	200	-	0,0
Проведення земельної реформи, млн грн	96,43	221,78	-	-	96,43	221,78	+130,0
Видача державних актів на право власності на землю в сільській місцевості, млн грн.	1,27	0,9	232,1	53,16	233,37	54,06	-76,8

Джерело: розроблено автором за даними [18, 19]

Аналіз видатків Державного бюджету на 2013 р. свідчить про значні скорочення фінансування майже всіх програм в аграрному секторі в порівнянні з бюджетом на 2012 рік. Як видно з таблиці 4, згідно з додатком №3 бюджету на 2013 р., на фінансування однієї з основних програм для сільгоспвиробників -

підтримки заходів в агропромисловому комплексі – протягом поточного року закладено 96,8 млн грн. проти 827,4 млн грн. у 2012 р.

Передбачається виділити 650 млн грн. зі спеціального фонду на державну підтримку галузі тваринництва (проти 732 млн у 2012 р.). На програми «Створення Державного земельного банку» та «Фінансова підтримка створення оптових ринків с.-г. продукції» зовсім не передбачено коштів. Проте, здійснюватиметься фінансування нової програми – «Фінансова підтримка Української лабораторії якості і безпеки продукції АПК» у розмірі 9,2 млн грн.

В таблиці 5 відображено розподіл кредитів, що надаються з державного бюджету на різні потреби сільського господарства.

Таблиця 5.
Державне кредитування сільськогосподарського виробництва 2012-2013 рр.

Показники кредитування за відомчою та програмною класифікаціями	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом		Т зр., % 2013 р. до 2012 р.
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	
Надання кредитів фермерським господарствам, млн грн.	-	-	27,8	27,9	27,8	27,9	+0,36
Фінансова підтримка заходів в АПК на умовах фінансового лізингу, млн грн.	25	-	5,02	8,84	30,02	8,84	-70,6

Джерело: розроблено автором за даними [18, 19]

Як можна побачити з табл. 5, на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу у 2013 р. виділено 8,8 млн грн. проти 30 млн у 2012 р.

У той же час, бюджет 2013 р. містить витрати на збільшення статутного капіталу НАК «Укragenrolinzing» для закупівлі технічних засобів для агропромислового комплексу з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу - 100 млн грн. із загального фонду і 58 млн - зі спеціального (по цій статті у 2012 р. було передбачено 80 млн грн. лише зі спеціального фонду) [13, с. 265].

Зменшення бюджетних видатків у розпорядженні Мінагрополітики хоча і не є критичним, але означає, що реальне фінансування сектору зменшується в той час, коли загальні витрати держбюджету зросли майже на 15 %. Таким чином, можна зробити висновок, що Державний бюджет 2013 р. для аграріїв є дуже жорстким і підтримка сільськогосподарського сектору у 2013 р. є формальною [13, с. 266].

На пряму підтримку сільського господарства у 2012 р. згідно з Законом України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» [18] було передбачено витратити 33 % загального обсягу аграрного бюджету. За розрахунками аграрних експертів на 2013 р. пряма бюджетна підтримка АПК була на 30 % менше від суми на 2012 р. Тобто у 2013 р. аграріям довелося розраховувати в основному лише на свої сили. Великі агрохолдинги знаходяться у кращій ситуації: вони мають доступ до дешевших кредитів зарубіжних банків, можливість виходу на IPO або випуску облігацій. Найважче дрібним і середнім виробникам. У цій групі ризику перебувають фермерські господарства. Їх налічується близько 45 тисяч, з них 100 га обробляють – 70 %, решта – дрібні. Отже, 20% дрібних фермерів, або близько 5 тисяч господарств, можуть зіткнутися з серйозним браком фінансів для своєї роботи. Частково фінансову підтримку дрібні підприємства можуть отримати від Аграрного фонду, якому у бюджеті на 2013 р. виділили 7,2 млрд грн. [20, с. 3]. Проте цих коштів вистачить не всім. Очікується і вихід на ринок державного Земельного банку [21]. Але питання, як і коли він працюватиме, ще не вирішене.

Отримати додаткові живі гроші фермери можуть і за допомогою аграрних розписок. За умови, якщо аграрні розписки введуть, то вони дозволять отримати доступ до фінансових ресурсів під реалізацію майбутнього врожаю або виробленої продукції будь-якому виробникові. За підрахунками експертів, аграрні розписки можуть залучити до аграрного ринку близько 50 мільярдів гривень на рік [20, с. 3].

Членство України в СОТ передбачає розподіл державної підтримки сільського господарства за видами «скриньок». В Україні від 75 до 80 % сукупної підтримки приходить на програми «жовтої скриньки», на «зелену» – відповідно 20-25 %. У країнах світу з розвиненим сільськогосподарським виробництвом це співвідношення абсолютно зворотне. Так, в Австралії на програми, що звільнені від зобов'язань щодо скорочення, тобто «зелені» та розвитку, направляється 91 % коштів держави, у США – 78 %, країнах ЄС – 59%, Бразилії та Канаді - по 53 % [22, с. 6]. Тому стратегічним напрямком для України має стати перегляд механізму здійснення державної підтримки за рахунок розширення програм «зеленого кошика», що не підлягають скороченню: удосконалення інфраструктури, стимулювання інвестицій, поліпшення якості продукції та підвищення родючості земель, створення державного резерву продовольства, маркетингові і дорадчі послуги тощо. Як видно з табл. 6, де наведено обсяг бюджетних витрат, закладених Державою цільову програму розвитку українського сільського господарства до 2015 р., передбачено збільшення фінансування програм «зеленої скриньки», відповідно, скорочення програм «жовтої скриньки», що збігається з вимогами СОТ. Ми бачимо, що починаючи з 2010 р. заходи «жовтого кошика» практично не збільшувалися, в той час як заходи «зеленого кошика» у 2012 р. почали стрімко зростати та продовжили цю тенденцію у 2013 р.

Таблиця 6.
Структура бюджетної підтримки 2011-2013 рр.

Заходи	Обсяг фінансових ресурсів із бюджету за роками, млн. грн.		
	2011	2012	2013
«Жовта скринька» (продуктова підтримка), млн грн.	3193,8	3376,8	3072,9
«Жовта скринька» (непродуктова підтримка), млн. грн.	2643,2	2288,6	1828,9
Всього за програмами «жовтої скриньки», млн грн.	5837,0	5665,4	4901,8
«Зелена скринька», млн грн.	8209,9	8504,8	8621,2

Джерело: [23]

Отже, державна фінансова підтримка має на меті забезпечення продовольчої безпеки держави та конкурентоспроможності аграрного виробництва та відіграє значну роль у сталому розвитку сільського господарства. Результати проведених досліджень свідчать про важливість і доцільність державної фінансової підтримки розвитку сільського господарства. Державна підтримка розвитку базових галузей аграрної економіки повинна здійснюватись з метою сприяння забезпечення

доступу аграрних товаровиробників до інвестиційних ресурсів для формування продовольчої безпеки країни в довгостроковій перспективі та підвищення життєвого рівня громадян. Для ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні та підвищення його конкурентоспроможності перш за все необхідно впорядкувати процес державного фінансування сільського господарства, забезпечити його значне зростання та ефективність використання, що відповідає як принципам ринкової економіки, так і підходам до державного стимулювання сільськогосподарського виробництва в інших країнах.

Висновки. Сільське господарство забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність України, формує 9 % валового ВВП та близько 60 % фонду споживання населення. Крім того, аграрний сектор є одним з основних бюджетотворювальних секторів національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить 8-9 %, а також займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту. Сільське господарство сприяє розвитку інших галузей, які поставляють засоби виробництва та споживають продукцію сільського господарства як сировину, а також надають транспортні, торговельні та інші послуги. Тільки фінансування з боку держави сталого розвитку сільського господарства зможе забезпечити підвищення рівня життя сільського населення, охорону навколишнього природного середовища, збереження природних, трудових і виробничих ресурсів, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва.

Література:

1. Бережна Ю. С. Сутність сталого розвитку сільського господарства / Ю. С. Бережна // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Экономика и управление». Том 23 (62), № 1. - 2010. - С. 35-41.
2. Рябенко Г. М. Основні пріоритети державної аграрної політики / Г. М. Рябенко // Економічні науки, №5-2. – 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://217.77.213.157:8080/jspui/bitstream/123456789/785/1/стаття7.pdf> - Загол. з екрану
3. Медідь С. М. Поліпшення фінансового забезпечення розвитку сільських територій в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=51> - Загол. з екрану
4. Державна служба статистики України. Сільське господарство України. Статистичний збірник за 2012 р. – К., 2013. – 392 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zerno.org.ua/download/file/96-silске-hospodarstvo-ukrainy-za-2012-rik-statystychnyi-zbirnyk> - Загол. з екрану
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> - Загол. з екрану
6. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ “ІАЕ”, 2012. – 182 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/docs/strateg.pdf> - Загол. з екрану
7. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств. Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://buklib.net/books/22255/> - Загол. з екрану
8. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України / [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика]; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 40 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ecos.kiev.ua/share/upload/reports/Naukovi_osnovy_stalogo_rozvytku_2013_1.pdf - Загол. з екрану
9. Дорогунцов С. І. Екологія. Підручник. / С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвесик та ін. — К.: КНЕУ, 2005. — 371 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://buklib.net/books/23305/> - Загол. з екрану
10. Якимчук О. К. Сталий розвиток: проблеми законодавчого забезпечення в Україні / О. К. Якимчук. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/node/483> - Загол. з екрану
11. Розпорядження КМУ від 3 лютого 2010 р. N 121-р Київ. Про схвалення Концепції Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.esz.org.ua/?page_id=1166 - Загол. з екрану
12. Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=2976> - Загол. з екрану
13. Танклевська Н. Стан та перспективи розвитку державного фінансування сільськогосподарських підприємств України / Н. Танклевська, О. Супрун // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 1 (8). — С. 262-270. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13tnsspu.pdf> - Загол. з екрану
14. Сайт ВР України. Закон України Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/107-17> - Загол. з екрану
15. Сайт ВР України. Закон України Про Державний бюджет України на 2009 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/835-17> - Загол. з екрану
16. Сайт ВР України. Закон України Про Державний бюджет України на 2010 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2154-17> - Загол. з екрану
17. Сайт ВР України. Закон України Про Державний бюджет України на 2011 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2857-17> - Загол. з екрану
18. Сайт ВР України. Закон України Про Державний бюджет України на 2012 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4282-17/page2> - Загол. з екрану
19. Сайт ВР України. Закон України Про Державний бюджет України на 2013 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5515-17> - Загол. з екрану
20. Білоусова Н. П'ять основних тенденцій у АПК на 2013 рік / Н. Білоусова [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/ekonomika/pyat-osnovnih-tendenciy-u-apk-na-2013-rik> - Загол. з екрану
21. Сайт ВР України. Постанова Кабінету Міністрів України Про створення Державного земельного банку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/609-2012-n> - Загол. з екрану
22. Сула О. Г. Сучасні проблеми сільського господарства в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sworld.com.ua/konfer34/713.pdf> - Загол. з екрану
23. Фінансова політика аграрної сфери та її розвиток. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ine_k/2011_7/268.pdf - Загол. з екрану
24. Куренна Т. Ефективність та результативність державної підтримки аграрного сектора економіки в Україні. [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/.../04.pdf - Загол. з екрану
25. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» Стаття 3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/pro_derzhavnu_pidtrimku_sil_s_kogo_gospodarstva_ukrayini/statja-3.htm

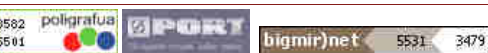
References.

1. Berezna, Yu. S. (2010), “Sutnist staloho rozvytku silskoho hospodarstva”, *Uchenye zapiski Tavricheskogo nacional'nogo universiteta im. V.I. Vernadskogo Serija*

«*Jekonomika i upravlenie*», no. 23 (62), vol.1, pp. 35-41.

2. Riabenko, H. M. (2010), "Osnovni pryorityety derzhavnoi ahrarynoi polityky", *Ekonomichni nauky*, vol. 5-2, [Online], available at: <http://217.77.213.157:8080/jspui/bitstream/123456789/785/1/statia7.pdf> - Zahol. z ekranu
  3. Medid, S. M. "Polipshennia finansovoho zabezpechennia rozvytku silskykh terytorii v Ukraini", [Online], available at: <http://libfor.com/index.php?newsid=51> - Zahol. z ekranu
  4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2013), "Silske hospodarstvo Ukrainy. Statystychnyi zbirnyk za 2012 r.", p.392, [Online], available at: <http://www.zerno.org.ua/download/file/96-silske-hospodarstvo-ukrainy-za-2012-rik-statystychnyi-zbirnyk> - Zahol. z ekranu
  5. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> - Zahol. z ekranu
  6. Lupenko, Yu.O. and. Mesel-Veseliak, V.Ya (2012), *Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku*, p.182, [Online], available at: <http://agroua.net/docs/strateg.pdf>
  7. Andriichuk, V. H. (2002), *Ekonomika ahrarynykh pidpriemstv*, 2-nd ed., KNEU, Kyiv, Ukraine, p. 624, [Online], available at: <http://buklib.net/books/22255/>
  8. Khvesiy, M.A. (2013), *Naukovi osnovy natsionalnoi stratehii staloho rozvytku Ukrainy*, Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannya ta staloho rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy», Kyiv, Ukraine, p.40, [Online], available at: http://ecos.kiev.ua/share/upload/reports/Naukovi_osnovy_stalogo_rozvytku_2013_1.pdf
  9. Dorohuntsov, S. I. Kotsenko, K.F. Khvesiy, M.A. and other (2005), *Ekolohiia*, KNEU, Kyiv, Ukraine, p.371, [Online], available at: <http://buklib.net/books/23305/>
  10. Yakymchuk, O. K. *Stalyi rozvytok: problemy zakonodavchoho zabezpechennia v Ukraini*, [Online], available at: <http://gisap.eu/ru/node/483>
  11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2010), "Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi prohramy staloho rozvytku silskykh terytorii na period do 2020 roku", [Online], available at: http://www.esz.org.ua/?page_id=1166
  12. Cabinet of Ministers of Ukraine, "Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ukrainskoho sela na period do 2015 roku", [Online], available at: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=2976>
  13. Tanklevska, N. and Suprun O. (2013), "Stan ta perspektyvy rozvytku derzhavnogo finansuvannya silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy", *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*, vol. 1 (8), pp. 262-270, [Online], available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13tnsspu.pdf>
  14. The Verkhovna Rada of Ukraine, "Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2008 rik ta pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy", [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/107-17>
  15. The Verkhovna Rada of Ukraine, "Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2009 rik", [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/835-17>
  16. The Verkhovna Rada of Ukraine, "Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2010 rik", [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2154-17>
  17. The Verkhovna Rada of Ukraine, "Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2011 rik", [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2857-17>
  18. The Verkhovna Rada of Ukraine, "Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2012 rik", [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>
- /page2
19. The Verkhovna Rada of Ukraine, "Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2013 rik", [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>
  20. Bilousova, N. "Piat osnovnykh tendentsii u APK na 2013 rik", [Online], available at: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/ekonomika/pyat-osnovnih-tendentsiy-u-apk-na-2013-rik>
  21. Cabinet of Ministers of Ukraine, "Pro stvorennia Derzhavnogo zemelnoho banku", [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/609-2012-p>
  22. Sula, O. H. "Suchasni problemy silskoho hospodarstva v Ukraini", [Online], available at: <http://sworld.com.ua/konfer34/713.pdf>
  23. "Finansova polityka ahrarynoi sfery ta yii rozvytok", [Online], available at: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ine_k/2011_7/268.pdf
  24. Kurena, T. "Efektyvnist ta rezultatyvnist derzhavnoi pidtrymky ahrarynoho sektora ekonomiky v Ukraini", [Online], available at: www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/...1/.../04.pdf
  25. Zakon Ukrainy "Pro derzhavnu pidtrymku silskoho hospodarstva Ukrainy", Stattia 3. [Online], available at: http://kodeksy.com.ua/pro_derzhavnu_pidtrimku_sil_s_kogo_gospodarstva_ukrayini/statja-3.htm

Стаття надійшла до редакції 04.06.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"